

MỞ ĐẦU

Thanh toán quốc tế là một trong những học phần bổ trợ thuộc nội dung đào tạo cử nhân kinh tế, kế toán, kiểm toán và tài chính-ngân hàng của Trường Đại học Kinh tế, Đại học Huế. Nó cung cấp những kiến thức mang tính chất bổ sung cho kiến thức chuyên ngành đề cập đến những khía cạnh chủ yếu có liên quan đến thanh toán quốc tế bao gồm hối đoái và các nghiệp vụ hối đoái, các phương tiện thanh toán quốc tế, các phương thức thanh toán quốc tế và các điều kiện thanh toán quốc tế.

Tập bài giảng Thanh toán quốc tế này được biên soạn nhằm phục vụ cho việc học tập và nghiên cứu của sinh viên Trường Đại học Kinh tế, Đại học Huế. Ngoài ra, tác giả hy vọng nó sẽ là tài liệu tham khảo cho những ai quan tâm đến lĩnh vực thanh toán quốc tế.

Tuy nhiên, do trình độ có hạn, tài liệu này chắc chắn không tránh khỏi thiếu sót, tác giả rất mong nhận được những ý kiến đóng góp, bổ sung của bạn đọc.

Tháng 8 năm 2006

Phan Thị Minh Lý

Khoa Kế toán - Tài chính

Trường Đại học Kinh tế - Đại học Huế

Chương 1

Giới thiệu tổng quát về môn học Thanh toán quốc tế

(2 tiết)

Mục tiêu của chương

Trình bày khái niệm, đặc điểm và vai trò của thanh toán quốc tế trong nền kinh tế cũng như hiểu một cách tổng quát các nội dung chủ yếu liên quan cần nghiên cứu trong môn học Thanh toán quốc tế, từ đó giúp cho người học có cái nhìn khái quát về môn học này.

1.1. Khái niệm và đặc điểm của Thanh toán quốc tế

Trong bối cảnh hội nhập kinh tế toàn cầu như hiện nay, các mối quan hệ kinh tế, chính trị thương mại ngày càng phát triển mạnh mẽ và kết quả là hình thành nên các khoản thu và chi tiền tệ quốc tế giữa các đối tác ở các nước khác nhau. Các mối quan hệ tiền tệ này ngày một phong phú, đa dạng với quy mô ngày càng lớn. Chúng góp phần tạo nên tình trạng tài chính của mỗi nước, có thể ở trạng thái bội thu hay bội chi. Trong các mối quan hệ quốc tế, các đối tác ở các nước khác nhau, do vậy có sự khác nhau về ngôn ngữ, cách xa nhau về địa lý nên việc thanh toán không thể tiến hành trực tiếp với nhau mà phải thông qua các tổ chức trung gian, đó chính là các ngân hàng thương mại cùng với mạng lưới hoạt động khắp nơi trên thế giới.

Thanh toán quốc tế đã ra đời từ lâu, nhưng nó mới chỉ phát triển mạnh mẽ vào cuối thế kỷ 20 khi mà khối lượng mua bán, đầu tư quốc tế và chuyển tiền quốc tế ngày càng gia tăng, từ đó làm cho khối lượng các giao dịch thanh toán qua ngân hàng cũng tăng theo. Việc thanh toán qua ngân hàng làm gia tăng việc sử dụng đồng tiền của các nước để chi trả lẫn nhau. Thanh toán quốc tế đã trở thành một bộ phận không thể thiếu trong hoạt động của nền kinh tế của các quốc gia hiện nay.

Thanh toán quốc tế có thể được định nghĩa từ theo nhiều quan điểm khác nhau. Chúng tôi chỉ trích dẫn hai định nghĩa của hai tác giả sau đây.

Thứ nhất, theo Đinh Xuân Trình (1996) thanh toán quốc tế là việc thanh toán các nghĩa vụ tiền tệ phát sinh có liên quan tới các quan hệ kinh tế, thương mại và các mối quan hệ khác giữa các tổ chức, các công ty và các chủ thể khác nhau của các nước.

Thứ hai, theo Trần Thị Xuân Hương (2006), thanh toán quốc tế là quá trình thực hiện các khoản thu chi tiền tệ quốc tế thông qua hệ thống ngân hàng trên thế giới nhằm phục vụ cho các mối quan hệ trao đổi quốc tế phát sinh giữa các nước với nhau.

Từ hai định nghĩa trên đây, chúng ta có thể thấy một số đặc điểm của thanh toán quốc tế. Trước hết, thanh toán quốc tế diễn ra trên phạm vi toàn cầu, phục vụ các giao dịch thương mại, đầu tư, hợp tác quốc tế thông qua mạng lưới ngân hàng thế giới.

Thanh toán quốc tế khác với thanh toán trong nước là ở đây nó liên quan đến việc trao đổi tiền của quốc gia này lấy tiền của quốc gia khác. Vì vậy khi ký kết các hợp đồng mua bán ngoại thương các bên phải thỏa thuận với nhau lấy đồng tiền của nước nào là tiền tệ tính toán và thanh toán trong hợp đồng, đồng thời phải tính toán thận trọng để lựa chọn các biện pháp phòng chống rủi ro khi tỷ giá hối đoái biến động.

Tiền tệ trong thanh toán quốc tế thường không phải là tiền mặt mà nó tồn tại dưới hình thức các phương tiện thanh toán như thư chuyển tiền, điện chuyển tiền, hối phiếu, kỳ phiếu và séc ghi bằng ngoại tệ.

Thanh toán giữa các nước đều được tiến hành thông qua ngân hàng và không dùng tiền mặt, nếu có thì chỉ trong những trường hợp riêng biệt. Do vậy thanh toán quốc tế về bản chất chính là các nghiệp vụ ngân hàng quốc tế. Chúng được hình thành và phát triển trên cơ sở các hợp đồng ngoại thương và các trao đổi tiền tệ quốc tế.

Thanh toán quốc tế được thực hiện dựa trên nền tảng pháp luật và tập quán thương mại quốc tế, đồng thời nó cũng bị chi phối bởi luật pháp của các quốc gia, bởi các chính sách kinh tế, chính sách ngoại thương và chính sách ngoại hối của các quốc gia tham gia trong thanh toán.

Ví dụ về nghiệp vụ thanh toán quốc tế

Công ty Xuất nhập khẩu Thừa Thiên - Huế nhập khẩu một lô xe máy 100 chiếc của Hãng Honda, Nhật Bản, sản phẩm mới, nguyên chiếc, trị giá hợp đồng là 100 ngàn đô la Mỹ (USD), thanh toán bằng phương thức chuyển tiền. Điều kiện giao hàng CIF cảng Đà Nẵng theo Incoterms 2000

1.2. Vai trò của thanh toán quốc tế trong nền kinh tế

Trong các mối quan hệ thanh toán quốc tế, ngân hàng đóng vai trò trung gian tiến hành thanh toán. Nó giúp cho quá trình thanh toán được tiến hành an toàn, nhanh chóng và thuận lợi đồng thời giảm thiểu chi phí cho khách hàng. Với sự uỷ thác của khách hàng, ngân hàng không chỉ bảo vệ quyền lợi cho khách hàng trong các giao dịch thanh toán mà còn tư vấn cho họ nhằm tạo nên sự tin tưởng, hạn chế rủi ro trong quan hệ thanh toán với các đối tác nước ngoài. Thanh toán quốc tế không chỉ làm tăng thu nhập của ngân hàng, mở rộng vốn, đa dạng các dịch vụ mà còn nâng cao uy tín của ngân hàng trên thị trường tài chính quốc tế.

Trong quá trình lưu thông hàng hoá, thanh toán quốc tế là khâu cuối cùng, do vậy nếu thanh toán thực hiện nhanh chóng và liên tục, giá trị hàng hoá xuất nhập khẩu được thực hiện sẽ có tác dụng thúc đẩy tốc độ thanh toán và giúp các doanh nghiệp thu hồi vốn nhanh. Thông qua thanh toán quốc tế còn tạo nên các mối quan hệ tin cậy giữa doanh nghiệp và ngân hàng, từ đó có thể tạo điều kiện thuận lợi để các doanh nghiệp được các ngân hàng tài trợ vốn trong trường hợp doanh nghiệp thiếu vốn, hỗ trợ về mặt kỹ thuật thanh toán thông qua việc hướng dẫn, tư vấn cho doanh nghiệp, hạn chế thấp nhất rủi ro có thể xảy ra trong quá trình thanh toán với các đối tác.

Thanh toán quốc tế còn có tác dụng khuyến khích các doanh nghiệp kinh doanh xuất nhập khẩu gia tăng qui mô hoạt động, tăng khối lượng hàng hoá giao dịch và mở rộng quan hệ giao dịch với các nước.

Về phương diện quản lý của Nhà nước, thanh toán quốc tế giúp tập trung và quản lý nguồn ngoại tệ trong nước và sử dụng ngoại tệ một cách hiệu quả, tạo điều kiện thực hiện tốt cơ chế quản lý ngoại hối của nhà nước, quản lý hiệu quả các hoạt động xuất nhập khẩu theo chính sách ngoại thương đã đề ra.

1.3. Nội dung nghiên cứu của Thanh toán quốc tế

Với định nghĩa nêu trên, chúng ta thấy thanh toán quốc tế liên quan chặt chẽ đến ngoại hối, bởi vì các nước phải sử dụng các đồng tiền của các quốc gia khác nhau, tức là sử dụng ngoại tệ cũng như các phương tiện để tiến hành thanh toán giao dịch. Như vậy, một nội dung cần nghiên cứu, đó chính là ngoại hối và các khía cạnh liên quan đến ngoại hối như tỷ giá hối đoái, thị trường hối đoái và các nghiệp vụ hối đoái cơ bản. Đây chính là nội dung của chương 2.

Thanh toán quốc tế thực hiện không dùng tiền mặt mà chủ yếu là các phương tiện thanh toán quốc tế như hối phiếu, lệnh phiếu hay còn gọi là kỳ phiếu, séc, thẻ thanh toán, do vậy cần nghiên cứu về các phương tiện này cũng như các văn bản pháp lý quốc tế điều chỉnh chúng. Đây chính là nội dung của chương 3.

Trên thực tế có nhiều phương thức thanh toán khác nhau mà các bên tham gia thanh toán có thể lựa chọn tùy thuộc vào nhiều yếu tố, chẳng hạn như khối lượng giao dịch lớn hay nhỏ, quan hệ giữa các bên thanh toán là tin tưởng hay ít tin tưởng, tập quán thương mại của các đối tác trong các mối quan hệ thanh toán, phí thanh toán cao hay thấp, tốc độ thanh toán nhanh hay chậm v.v. Do vậy cần nghiên cứu để hiểu rõ về các phương thức thanh toán quốc tế và các văn bản pháp lý quốc tế liên quan đến các phương thức thanh toán này. Đây chính là nội dung được trình bày trong chương 4.

Thanh toán quốc tế liên quan đến tiền tệ của các nước khác nhau, do vậy nó liên quan đến rủi ro do thay đổi tỷ giá, thanh toán quốc tế có thể được tiến hành ở các địa điểm khác nhau, với thời gian khác nhau, phương thức khác nhau. Điều này dẫn đến các quyền lợi và nghĩa vụ khác nhau của các bên tham gia thanh toán. Nhũng quyền lợi và nghĩa vụ này cần được thương lượng và qui định thành các điều khoản trong các hợp đồng thương mại được gọi là các điều kiện trong thanh toán. Liên quan đến các điều kiện này có các văn bản pháp lý quốc tế cần phải nghiên cứu mới có thể vận dụng tốt các điều kiện một cách tốt nhất cho mỗi bên đối tác. Đây chính là một nội dung quan trọng cần được nghiên cứu để tránh những rủi ro có thể xảy ra, đảm bảo quyền lợi cho các bên thanh toán. Nội dung này được trình bày trong chương 5.

1.4. Tóm tắt chương 1

Chương 1 giới thiệu về khái niệm thanh toán quốc tế và những đặc điểm cơ bản của thanh toán quốc tế. Giới hạn nghiên cứu của môn học thanh toán quốc tế bao gồm 4 nội dung sau:

- Hối đoái
- Các phương tiện thanh toán quốc tế
- Các phương thức thanh toán quốc tế
- Các điều kiện trong thanh toán quốc tế

1.5. Câu hỏi ôn tập chương 1

1. Trình bày khái niệm và đặc điểm của thanh toán quốc tế. Cho ví dụ minh họa.
2. Trình bày vai trò của thanh toán quốc tế đối với nền kinh tế.
3. Khi nghiên cứu về thanh toán quốc tế cần lưu ý đến những nội dung nào? Tại sao?

1.6. Tài liệu tham khảo chương 1

1. **Trần Thị Xuân Hương. 2006. Thanh toán quốc tế. NXB Thống kê, TP. Hồ Chí Minh.**
2. **Đình Xuân Trình. 1996. Giáo trình thanh toán quốc tế trong ngoại thương. NXB Giáo dục, Trường Đại học ngoại thương Hà Nội.**